

Ingen bad om Ordet.

Lovforslagets Indhold (se Tillæg C. Sp. 1585) og dets *Overgang til tredje Behandling*

vedtoges uden Afstemning.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilbagesendt til Folketingets Formand.

Den sidste Sag paa Dagsordenen var:

Første Behandling af Forslag til Lov om Kvinders Adgang til Tjenestestillinger og Hverv.

(Lovforslaget findes i Tillæg C. Sp. 1289).

Lovforslaget sættes til Forhandling.

Statsministeren (Zahle): Dette Lovforslag lyder i sin Korthed saaledes: „Kvinder har under samme Betingelser

som Mænd Adgang til alle ved Lov bestemte Tjenestestillinger og Hverv under Stat og Kommune, militære ene undtagne, hvorhos Kvinder lige med Mænd skal være pligtige til at overtage alle borgerlige Ombud". Skønt det saaledes er kortfattet, tør jeg nok paastaa, at det er indholdsrigt. Jeg haaber ikke, at det skal møde nogen Modstand i dette høje Ting, da det forekommer mig at være ganske selvindlysende, at efter at Kvinderne i Danmark har faaet fuldt statsborgerlige Rettigheder, først kommunal Valgret og Valgbarhed, saa ved Grundloven af 5. Juni 1915 politisk Valgret og Valgbarhed lige med Mændene, er det ogsaa rimeligt, at de faar lige Ret med Mændene til alle Embeder, Tjenestestillinger og Hverv, ligesom at de ogsaa faar Pligt til lige med Mændene at overtage alle borgerlige Ombud.

Jeg skal altsaa anbefale dette Lovforslag til det høje Tings Velvillie.

Inger Gautier-Schmit: Det er vist med Rette blevet sagt, at dette Aarhundrede, det 20de Aarhundrede, er Kvindens Aarhundrede. Det er, som om Samfundet er blevet klar over, hvilken Uret der i tidligere Aarhundreder, navnlig i det 18de og i første Halvdel af det 19de, er begaaet imod Kvinderne, og nu skynder sig med at indhente det forsømte. Den danske Kvinde er dog ikke kommet sovende til de Rettigheder og Stillinger, man nu fra Lovgivningsmagts Side giver hende Adgang til. Lige siden Midten af forrige Aarhundrede er der ført vedvarende og udholdende Kampe fra frisindede Kvinders Side for at vinde frem fra den borgerlige og politiske Umyndighed, som Kvinderne den Gang var undergivne, og vi yngre, som er kommet til i disse sidste Frigørelsesaar, har godt af med Tak at mindes disse trofaste Forkæmpere for vort Køns Frigørelse, Dygtiggørelse og Højnelse i vort Samfund, ligesom vi ogsaa med Tak vil mindes de frisindede Mænd, der den Gang stod ved Kvindernes Side og forstod, at der gjordes Uret mod den halve Del af Landets Borgere og forstod at vurdere de store Kræfter og Evner, som laa unyttede hen, ubrugte af Samfundet, de Mænd, der den Gang talte Kvindernes Sag paa Tingene. Der var mange Skuffelser i de Aar, men Kvinderne rykkede dog frem Skridt for Skridt, og hele den Kamp, de den Gang havde at gennemkæmpe, har vel nok virket udviklende paa dem; thi den tvang dem til Sammenhold, til Dygtiggørelse for at skaffe sig Udvikling paa

disse mange Omraader, som kun havde været forbeholdt Mændene, og hvor Kvinderne kun i Kraft af, at de kunde bevise Manden, at de havde de samme Evner og Kundskaber, kunde skaffe sig Adgang og gøre sig gældende. Jeg tænker bl. a. paa Kvindernes Optagelse i Landets Skolearbejde, paa deres Deltagelse i Arbejdet paa Universitetet og de højere Læreanstalter og deres Overtagelse af de mange selverhvervende Stillinger, som de efterhaanden rykkede ind i og gjorde Fyldest i. Men det var dog især efter det saakaldte politiske Systemskifte, at der, som De alle ved, rigtig kom Fart i Reformarbejdet til Fordel for Kvinden herhjemme. Jeg behøver blot at nævne saadanne Love som Menighedsraadsloven, Hjelpekasseloven, Loven om den almindelige kommunale Valgret og til sidst — men ikke mindst — Adgang til den politiske Valgret. En hel Mængde andre vigtige og gode og for Kvinderne gavnlige Love blev i disse Aar vedtaget. Som et Led i denne Kæde foreligger nu dette Lovforslag som et Udtryk for den Livets Tale, at Samfundet behøver Kvindernes Evner og Kræfter til de foreliggende Opgaver, og at Mand og Kvinde bør være ligestillede Samfundsborgere med samme Rettigheder og Pligter. Paa det juridiske Omraade fik Kvinderne jo i 1906 Lov til at være Sagførere, i 1908 Fuldmægtige paa de offentlige Kontorer og i 1916 Adgang til at blive Nævninger, naar den nye Retsplejelov træder i Kraft, og jeg finder det derfor ganske naturligt, at Sagen føres videre gennem dette Lovforslag, saaledes at der nu aabnes Kvinderne Adgang til selv de højeste Stillinger indenfor dette Omraade. Jeg kan endog tænke mig, at kvindelige Dommere i ganske særlige Tilfælde, som f. Eks. ved Børneforbrydelser, Fødsler i Dølgmaal, Fosterfordrivelse og de dermed samhørende Forbrydelser, har en ganske særlig Forudsætning for at kunne gøre god Fyldest og bedømme de faktiske Omstændigheder bedre end de mandlige Dommere. Jeg kan saaledes med Glæde imødesee, at der gives Kvinderne Adgang til at indtage Stillinger af den Art, om de maatte have Evner og Kald til at udfylde dem.

Lovforslaget angaar ifølge sit eget Indhold ikke de militære Stillinger, men kun de civile, og her kunde man maaske indvende, at der ogsaa indenfor det militære Omraade er enkelte Stillinger, der lige saa godt kunde beklædes af Kvinder som af Mænd, men da man ikke i det andet høje Ting har ønsket at stille noget Ændrings-

forslag her, skal jeg ikke opholde mig videre derved, men kun notere, at Principet: fuld Ligestilling mellem Mand og Kvinde, i hvert Fald for de Stillingers Vedkommende indenfor Militæretaten, som lige saa fuldt kunde være beklædte af Kvinder som af Mænd, her dog ikke er gennemført.

Men Lovforslaget angaar altsaa alle civile Stillinger baade borgerlige og kirkelige. Nu er der det ejendommelige ved dette Lovforslags Historie, at det, der har fanget Offentlighedens Opmærksomhed og ganske særlige Interesse, slet ikke er det, at Kvinder kan faa Adgang til borgerlige Tjenestestillinger og Hverv, men udelukkende, at det foreslaas at give dem Adgang til Præsteembederne, ja, populært gaar Lovforslaget jo under Navnet: Lovforslaget om kvindelige Præster. Dette, at Interessen og tillige Kritikken saa stærkt og udelukkende samler sig om den kirkelige Side af Lovforslaget, mener jeg peger i Retning af, at man ikke burde have koblet det borgerlige sammen med det kirkelige, men have udsondret de to Sider af Lovforslaget til Behandling hver for sig, og det saa meget mere, som det vel maa siges altid at have været Rigsdagens Praksis at behandle kirkelige Spørgsmaal for sig og borgerlige for sig. Jeg tror derfor, at man burde have begrænset dette Lovforslag til foreløbig kun at indføre Ligestilling mellem Mand og Kvinde paa de borgerlige Omraader, idet helt andre Hensyn gør sig gældende paa det kirkelige Omraade, da Folkekirken har sin ganske særlige Lovgivning og Ordning. Lovforslaget er da ogsaa af store Kredse blevet betragtet som et Brud paa den kirkelige Borgfred, idet det hævdes, at der her ved gribes ind paa Kirkens indre Omraader, skønt den højtærede Kirkeminister selv har ønsket, at der foreløbig skulde herske Ro om ethvert Spørgsmaal af principiel Natur. Heroverfor har Ministeren saa anført, at han til saadanne Spørgsmaal kun kan henregne dem, der angaar Præsteløftet og Ritualen og lignende, og at Spørgsmaalet om kvindelige Præster kun er et ydre Anliggende. Maaske kan dette Standpunkt teoretisk forsvares, men jeg tror ikke, at den højtærede Ministers Opfattelse vil holde Stik i Praksis. Jeg vilde beklage det, hvis Kirkeministeren havde saa lidt Forstaaelse af, hvad der rører sig i store Menighedskredse i vort Land, at han ikke havde Opfattelsen af, at Spørgsmaalet om, hvilken Præst en Menighed skal have, i allerhøjeste Grad betragtes som værende et indre Anliggende. Jo, dette Spørgsmaal

berører i høj Grad Menighedens indre Liv og Velfærd, og ikke mindst bliver Spørgsmaalet brændende, naar man som her er i Færd med at komme ind paa nye Baner, som ikke hidtil er blevet betraadt i noget evangelisk-luthersk Land og Kirke. Vi staar ogsaa med en stærk Trang til skandinavisk Samstemmighed paa saa mange Omraader som muligt, men mig bekendt er der ikke blevet forelagt eller endog paa-tænkt noget Lovforslag af den Art i noget af vore Broderlande og heller ikke i noget andet luthersk Land. Der er altsaa Grund til at overveje denne Sag nøje, saa at man ikke betragter den blot som et Led i den borgerlige Lov, men lader det kirkelige Livs Krav være det bestemmende. Ved at lade det kirkelige Omraade gaa i Følge med de borgerlige Stillinger og Ombud, f. Eks. det at være Snefoged, overlader Kirkeministeren til Statsministeren at tage sig af det kirkelige og synes saaledes ikke at regne med dette Lovforslag som et kirkeligt Lovforslag. Men ikke desto mindre sendes der samme Dag, som Statsministeren fremsætter Lovforslaget i Folketinget, den 14. Januar, fra Kirkeministeriet til Bisperne og det teologiske Fakultet en Forespørgsel om deres Stilling til Sagen, og man kan tænke sig disses Forbavelse, da de, samtidig med at de modtager Ministerens Forespørgsel, læser i Dagens Aviser, at Sagen er blevet forelagt Rigsdagen, og yderligere forbavses de ved nogle Dage efter at se, at Ministeren har taget Stilling til Sagen og anbefalet den, før Bispernes og Fakultetets Svar forelaa. Man kan ikke undre sig over, at Sjællands Biskop i sin Svarskrivelse spørger om, hvorfor Ministeren saa i det hele taget afæsker ham hans Mening. Det er dog vist ellers almindelig Praksis i det politiske Liv, at Sager, som indeholder noget principielt nyt, forberedes ved en Drøftelse mellem Ministeren og de ledende Mænd paa det paagældende Omraade, men en saadan Forberedelse har der absolut ikke været her. Heller ikke Menighedsraadene er blevet spurgt. Biskoppernes Udtalelser er noget forskellige med Hensyn til deres principielle Opfattelse af Spørgsmaalet om, hvorvidt Kvinder kan være Præster, og man har ment, at dette svækkede deres Stilling, men man maa ikke glemme det, hvorom de alle er enige, nemlig at de ikke kan anbefale Tanken som en frugtbar Reform for det danske Kirkeliv. Ligeledes er de alle enige om at understrege, at man her er ved at betrede nye Baner, som man ikke i noget

luthersk Land eller nogen luthersk Kirke før har betraadt. Store Dele af Menigheden føler sig stærkt bundne ved den 1900 Aar gamle Tradition, at kun Mænd bør være Præster, hvorfor Biskopperne alle tilraader at gaa frem med den yderste Varsomhed i denne Sag og at give Menigheden den fornødne Tid til en omfattende Drøftelse og Overvejelse, for at ikke et overilet Skridt skal fremkalde en alvorlig Splittelse indenfor Menigheden. Disse forskellige Udtalelser synes imidlertid ikke at have ændret Kirkeministerens Standpunkt, som er dette, at han fremdeles betragter Sagen som et ydre Anliggende for Kirken og ikke betragter Lovforslaget som noget Brud paa Borgfreden. Naar to Parter har truffet en Overenskomst, skulde de jo helst være enige om, hvad herunder hører. Og naar Ministeren ser, hvor alvorligt denne Sag er blevet taget op i store Dele af Menighederne — jeg tror ikke i den mindst nidskære for vor Folkekirkens Bevarelse —, synes jeg, at den højtærede Kirkeminister, selv om han teoretisk maatte fastholde sit Syn, dog maatte erkende, at for de mange andre er det et indre Anliggende og kan give Anledning til Splittelse, og at det for disses Skyld er bedst foreløbig at give noget mere Tid til Sagens Drøftelse, inden man vedtager en Lov. Jeg mener, at den højtærede Kirkeminister — vel uden at ville det — har gjort den danske Menighed en daarlig Tjeneste ved at godkende, at dette Lovforslag er fremkommet under denne Form, navnlig ogsaa ved at undlade at søge Menighedens og de kirkelige Autoriteters Tilslutning til sin Stilling til Sagen. Men Ministeren har neppe heller gjort Kvindesagen nogen god Tjeneste, hvad han maaske har villet tilstræbe, ved at godkende, at dette Lovforslag fremsættes som et rent borgerligt Anliggende, thi derved har Ministeren bevirket, at der har rejst sig en Storm af Uvillie Landet over mod Kravet om Kvindens Deltagelse i kirkelige Embeder, saaledes som vi alle har set. Vi fra Venstres Side ønsker ikke at forbyde Kvinder Adgang til Præsteembeder eller at sætte nogen Bøm for Fremtidens Udvikling, men vi ønsker, at der i hele denne alvorlige Sag maa gives Menigheden og Offentligheden den fornødne Tid til ro-

lig og indgaaende Drøftelse, og vi ønsker, at de kirkelige Synspunkter skal have Tid og Lejlighed til at gøre sig gældende, saa at Spørgsmaalet bliver mere afklaret, inden der lovgives paa dette Omraade. Enhver Sag, selv den bedste, har en Tid, som maa siges at være den betimeligste for Sagens lykkelige Gennemførelse, og jeg tror, at det vil være til Gavn baade for Menigheden og for Kvinderne at afvente den Livets Tale, at Menigheden selv kalder paa sin kvindelige Præst, og at der ogsaa er kvindelige Teologer, der føler sig kaldede til at blive Præster, og noget saadant foreligger jo ikke i Øjeblikket. Vi kan altsaa, uden i nogen Maade at ville sætte noget Forbud for Kvindens Stilling nu og i Fremtiden, tilraade og ønske, at de kirkelige Omraader ikke berøres af dette Lovforslag, men at vi paa de kirkelige Omraader bliver ved de bestaaende Love, indtil det er Kristenlivets Krav og Menighedens Tarv, som skriver dette nye Lovforslag paa Kirkens Omraade. Og jeg er da vis paa, at vi vil være lydøre for denne Tale.

Jeg skal til Slut bringe den højtærede Statsminister en hjertelig Tak, fordi han for sit Vedkommende ved Fremsættelsen af dette Lovforslag har villet bidrage til Gennemførelse af fuld Ligestilling mellem Mand og Kvinde i det borgerlige Samfund, men jeg kan kun finde det beklageligt, at Lovforslaget ikke er blevet begrænset paa den af mig nævnte Maade, og jeg mener at være i Kontakt med det praktiske Liv, naar jeg synes, at det i Øjeblikket vilde have gavnet baade Menighedens og Kvindens Sag bedst.